

8. Benefiting from globalization. Transport sector contribution and policy challenges / 17th International Symposium on Transport Economics and Policy // Introductory Reports and Summary of Discussions. 25-27 october 2006. – 466 p.

9. Рибчук А.В. Глобальна виробнича інфраструктура в системі світового господарства / А.В. Рибчук // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1(91). – С. 49-58.

10. Хахлюк А.М. Інфраструктурні галузі у світовому господарстві : підручник / А.М. Хахлюк / за ред. А.С. Філіпенко. – К. : Вид-во "Либідь", 2001. – С. 273-294.

11. Илья Могилевкин. Глобальная инфраструктура: механизм движения в будущее : монография / И.М. Могилевкин. – М. : Изд-во "Магистр". – 2010. – 317 с.

Vata 3.I. Роль совместных операционных программ в развитии производственной инфраструктуры новых стран Европейского Союза

Исследовано влияние секторных операционных программ на развитие производственной инфраструктуры новых стран ЕС. Проанализирована практика развитых стран в становлении и развитии региональных инфраструктурных программ и использования их потенциала в различных областях общественной и экономической жизни.

Ключевые слова: региональная производственная инфраструктура, секторные операционные программы, Европейское сообщество, диспропорция в уровнях развития регионов, Структурные фонды, европейская политика сплочения.

Vata Z.I. The role of sectoral operational programs in the development of industrial infrastructure of the new EU countries

The impact of sectoral operational programs for the development of industrial infrastructure of the new EU countries is examined in the article. Analyzed the practice of developed countries in development of regional infrastructure programs and their potential use in various fields of social and economic life

Keywords: regional industrial infrastructure. sectoral operational programs,, European Community, disproportion in levels of regional development, Structural Funds, European Cohesion policy

УДК 330.34.01

Доц. О.Я. Галушак, канд. екон. наук;

здобувач Н.Ю. Жаровська – Тернопільський НТУ ім. Івана Пулюя

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙ НА ВИТРАТИ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розкрито важливість оцінювання впливу інновацій на витрати машинобудівних підприємств. Проаналізовано динаміку кількості інноваційно активних підприємств України. Сформовано стадії інноваційного процесу машинобудівних підприємств.

Ключові слова: інновації, машинобудування, витрати, дохід.

Постановка проблеми. Оцінювання впливу інновацій на витрати є питанням, яке потребує вирішення, і є одним із найскладніших об'єктів дослідження. Економіка України залишається несприятливою до науково-технічних нововведень через низький рівень виробничої бази промисловості та слабе фінансування державою науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок. У своїх працях [1-3] вчені висловлюють думку, що зміни базового продукту, а тим більше нові розробки, можуть значною мірою збільшувати витрати на виробництво, а відсутність розрахунків ефективного впровадження інновацій пов'язана не лише із браком кваліфікаційних працівників, але й відсутністю досвіду роботи у подібній сфері. Тому для дослі-

дження впливу інновацій на витрати машинобудівних підприємств потрібно чітко проаналізувати фінансові можливості, дослідити стадії інноваційного процесу та подальший розвиток підприємства, яке стало на шлях інноваційного розвитку.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичні та практичні аспекти впливу інновацій на витрати підприємств досліджено у працях таких зарубіжних та українських вчених: Дж. Шим, Дж. Сигел, Б. Данилишина, В. Гееця, С. Ілляшенка, О. Кузьміна, С. Князя, О. Волкової та інших.

Незважаючи на безліч наукових проблем, пов'язаних з інноваціями та витратами в їхній реалізації, окремі аспекти у сучасній економічній науці залишились маловивченими і невирішеними. Так, очевидна недостатність комплексних економічних розробок, питань створення і ефективного використання інноваційного продукту в машинобудуванні. Зокрема, є потреба в більш глибокому теоретичному вивченні оцінювання впливу інновації на витрати машинобудівних підприємств.

Мета роботи – оцінити вплив інновацій на витрати машинобудівних підприємств, охарактеризувати стадії інноваційного процесу та виявити напрямки оптимізації науково-дослідницьких розробок.

Основний зміст. Однією із основних галузей, яка має найбільші перспективи стати рушійною силою в інноваційному розвитку держави, є машинобудування. Машинобудівний комплекс охоплює два десятки спеціалізованих галузей. Він є основою важкої індустрії й відіграє вирішальну роль у створенні матеріально-технічної бази. Випускаючи знаряддя праці для різних галузей народного господарства, машинобудування реалізує досягнення науково-технічного прогресу і забезпечує комплексну механізацію та автоматизацію виробництва.

Інноваційна діяльність машинобудівних підприємств передбачає постійний розвиток та зміну видів творчої праці, яка впливає на оновлення продукції та технології виробництва. Впровадження інновацій на підприємстві є складним процесом трансформації новоотриманих ідей та знань. Для успішного економічного розвитку машинобудівних підприємств необхідно підтримувати та реалізовувати сучасні досягнення науково-технічного прогресу, що дасть змогу зменшити витрати на виробництво продукції та підвищити її конкурентоспроможність.

В інноваційному середовищі існує багато розробок, готових до впровадження у виробництво і спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та зменшення витрат. Однак треба зазначити і те, що недостатнє інвестування у машинобудівну галузь веде до технічної деградації виробництва. У середньотерміновій перспективі не очікується значного приросту інвестицій у технологічному переоснащенні машинобудівного комплексу, оскільки на низькому рівні залишаються інвестиційні можливості національних банків. До причин, що гальмують реалізацію інноваційної діяльності, належить також скорочення фінансування фундаментальних досліджень. Участь держави (кошти держбюджету та місцевих бюджетів) в інноваційній діяльності неприпустимо незначна (на рівні 1 % від загального обсягу фінансування інновацій).

Однією із основних цілей формування бюджету на підприємстві є зменшення витрат. На сьогодні машинобудівні підприємства зможуть вистояти та зменшити свої витрати тільки завдяки впровадженню найбільш ефективних інновацій [4]. Загалом, інновація на машинобудівному підприємстві – це зміна технології та організації виробництва, які безпосередньо впливають на продуктивність і є більш ефективним використанням ресурсів. Інновації значною мірою впливають і на витрати. Оскільки машинобудування належить до найбільш матеріаломістких і енергомістких галузей, то впровадження інновацій на підприємствах сприятиме зменшенню витрат на сировину, матеріали, паливо, а також витрат на утримання та експлуатацію устаткування.

Під час впровадження інновацій потрібно чітко проаналізувати фінансовий стан підприємства та визначити витрати, які виникнуть у процесі впровадження новітніх технологій.

Розглянемо стадії інноваційного процесу на машинобудівних підприємствах (рис.).

Рис. Стадії інноваційного процесу на машинобудівних підприємствах

Примітка: сформовано на основі матеріалів авторських досліджень.

На нашу думку, перша, друга і третя стадії є найважливішими у впровадженні інновацій. Адже за чіткого аналізу формування ідеї, дослідження ринку інноваційних розробок та формуванні концепції можна чітко побачити, чи допоможе впровадження інновацій зменшити витрати машинобудівних підприємств. Четверта стадія полягає у визначенні витрат на впровадження інновацій та пошуку джерел фінансування тими підприємствами, які впроваджують нововведення. Це можуть бути власні фінансові ресурси, кошти українських або іноземних інвесторів. У разі залучення інвестицій машинобудівні підприємства повинні чітко усвідомлювати, на який ризик вони йдуть при цьому, тому потрібно встановити ефективність нововведення і це є п'ята стадія. Наступні дві стадії, а саме проектно-конструкторські розробки та

експериментальні дослідження дадуть змогу зробити перші висновки щодо майбутньої ефективності нововведення. У процесі експериментальних досліджень можна виконати аналіз щодо ефективності впроваджуваної інновації на підприємстві шляхом випуску невеликої партії інноваційного товару. Впровадження інновації – це восьма стадія. Вона полягає у виготовленні готової інноваційної продукції, яка після аналізу та вивчення всіх попередніх етапів дасть змогу прийняти вірне рішення щодо впровадження нововведення у серійне виробництво. Кінцева стадія інноваційного процесу є отримання доходу. Загалом, чітко організований інноваційний процес дасть змогу машинобудівним підприємствам впроваджувати нововведення. При цьому реально зменшити затрати, як на самі інновації, так і на подальше їх впровадження.

Очевидно, що для реалізації інноваційних процесів необхідні значні інвестиційні ресурси. Досвід свідчить, що переконати інвестора, а в майбутньому і споживача, можна лише через обґрунтування переваг нововведення перед конкурентами, шляхом забезпечення вищої якості (кращих експлуатаційних параметрів). Водночас підвищення якості потребує і відповідних витрат, інколи навіть значних. Наголосимо, що характерною особливістю останніх років є збільшення витрат на науково-дослідні та конструкторські роботи великих фірм. Незважаючи на позитивні зміни в загальних обсягах фінансування інноваційної діяльності, частка витрат на фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт продовжує зменшуватися. На нашу думку, фінансовий фактор та стан власних базових технологій є основним гальмівним чинником, який не дає змоги розвиватись машинобудівній галузі.

Витрати машинобудівних підприємств повинні бути оптимізованими, але який рівень витрат є оптимальним? Багато керівників підприємств намагаються вирішувати це питання. Як показує практика, результат не завжди задовільний [5]. Якщо підприємство складне за структурою, керівництво не може об'єктивно оцінити необхідність тих або інших витрат для певної ділянки виробничого процесу. Необдумане зменшення витрат "зверху" є небезпечним для діяльності машинобудівних підприємств.

На сьогодні важлива роль у визначенні впливу інновацій на витрати належить аналізу дослідницької діяльності машинобудування, тому потрібно здійснювати ретельне та постійне оцінювання потреб ринку, виявляти способи їхнього задоволення. Врахування потреб ринку призводить до зміни акценту від кількісної до якісної сторони діяльності підприємств.

Статистичні дані (табл.) свідчать про зменшення кількості інноваційно активних машинобудівних підприємств [6]. Якщо порівняти дані за 2007 р. з 2006 р., то ми бачимо, що чисельність інноваційно активних підприємств зменшилась на 3,1 % (23,3-20,2 %). Найбільш інноваційно активним у ці роки є виробництво машин та устаткування у 2007 р. У наступні роки, а саме 2009-2008 рр., помітне поступове зниження активності машинобудівних підприємств на 0,4 % (20,8-21,2 %).

Табл. Кількість інноваційно активних машинобудівних підприємств.

	2006		2007		2008		2009	
	усього	відсотків до загальної кількості підприємств	усього	відсотків до загальної кількості підприємств	усього	відсотків до загальної кількості підприємств	усього	відсотків до загальної кількості підприємств
Машинобудування	360	20,2	421	23,3	400	21,2	392	20,8
виробництво машин та устаткування	157	16,7	189	20,0	174	17,8	171	17,5
виробництво електричного та оптичного устаткування	132	24,	162	27,6	156	25,3	152	24,9
виробництво транспортних засобів та устаткування	68	22,7	70	25,0	70	23,8	69	23,0

Гальмівним чинником для розвитку машинобудування є невеликі обсяги інвестицій в цю галузь. Основними джерелами інвестицій у цій галузі є власні кошти – близько 70 %, кредити банків – 15 %, кошти державного бюджету – 10 % та іноземні інвестиції – 5 %. Для покращення фінансових результатів діяльності та конкурентоспроможності продукції потрібно підвищувати інноваційну активність машинобудівної галузі.

У машинобудівному комплексі спостерігається зниження інноваційної активності, повільний розвиток підгалузей машинобудування, значний обсяг виробництва в тіньовому секторі. Галузь має низький рівень рентабельності та недостатність власних коштів для фінансування своєї діяльності. Всі перелічені вади призводять до погіршення матеріально-технічної забезпеченості, спрацьованості основних засобів. Розвиток машинобудування потребує конкретних заходів з боку держави, а не тільки написання державних програм підтримки цієї галузі без чіткого визначення джерел їхнього фінансування.

Створення умов для інноваційного розвитку машинобудівного комплексу України безпосередньо пов'язане із застосуванням нормативно-правових, організаційно-управлінських, фінансово-економічних, техніко-технологічних, соціальних, екологічних, гуманітарних, інформаційних важелів та методів впливу. Держава повинна стимулювати й мотивувати інноваційну діяльність підприємств машинобудування, створювати необхідні умови для підвищення їхньої інноваційної активності та результативності, забезпечувати реалізацію законодавчих ініціатив збереження, підтримки та подальшого розвитку машинобудівного комплексу.

На сьогодні перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні стають дедалі проблематичними, зокрема через втрату пріоритетів у сфері розроблення, виробництва і збуту високотехнологічного продукту. Досліджу-

ючи стан інноваційної діяльності машинобудівних підприємств, можна констатувати, що вони зацікавлені у впровадженні інновацій, проте через застарілість основних фондів фізично неспроможні до радикальних інноваційних змін, а через відсутність фінансових результатів неспроможні здійснити необхідну технологічну перебудову.

Висновки та пропозиції. Для успішного економічного розвитку машинобудівних підприємств необхідно виявляти, підтримувати і реалізовувати сучасні досягнення технічного прогресу, що дасть змогу знизити витрати на виробництво продукції та підвищити її конкурентоспроможність. В умовах розвиненої ринкової економіки і наявності сильної конкуренції у машинобудівній галузі недоцільно випускати застарілу продукцію, навіть ефективну у виробництві і технічно досконалу, яка не відповідає потребам і запитам споживачів. Потрібно постійно шукати шляхи зменшення витрат виробництва і просування на ринку продукції машинобудівної галузі.

Основними напрямками інноваційної діяльності щодо оптимізації виробничих витрат машинобудівних підприємств є:

- модернізація обладнання;
- технічне переоснащення підприємств з використанням сучасних інноваційних технологій;
- впровадження у виробництво нових видів продукції з урахуванням мінімізації відходів і можливості їхнього подальшого використання;
- розроблення нових технологічних процесів.

Отже, машинобудівні підприємства повинні швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу.

Література

1. Ілляшенко С.М. Менеджмент та маркетингові дослідження інновацій : монографія / за заг. ред. д-р екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2004. – 616 с.
2. Волкова О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності : підручник / за ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенко. – 3-тє вид. [перероб. та доп.]. – К., 2007. – 662 с.
3. Кузьмін О.Є. Проблеми оцінювання і формування інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств : монографія / О.Є. Кузьмін, С.В. Князь, Ю.О. Андріанов. – Львів : Укрпол., 2008. – 236 с.
4. Кузьмін О.Є. Оцінювання та регулювання інноваційної діяльності в умовах трансформації машинобудівних підприємств : монографія / за наук. ред. проф., д-ра екон. наук О.Є. Кузьміна, С.В. Князя, Л.В. Марчука та ін. – Львів : Вежа і Ко, 2009. – 172 с.
5. Шим Дж. Методы управления стоимостью и анализ затрат : пер. с англ. / Дж. Шим, Дж. Г. Сигел. – М. : Изд-во "Филинь", 1996. – 344 с.
6. Наукова та інноваційна діяльність України // Статистичний зб. – К. : Вид-во "Держкомстат 2008 р.

Галушак О.Я., Жаровская Н.Ю. Сущность и значение оценивания влияния инноваций на расходы машиностроительных предприятий

Раскрыта важность оценивания влияния инновации на расходы машиностроительных предприятий. Проанализирована динамика количества инновационно активных предприятий Украины. Сформирована стадия инновационного процесса машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: инновация, машиностроение, расходы, доход.

Haluschak O.Ya., Zharovska N.Yu. Essence and importance of innovation impact assessment on cost engineering companies

In the work the importance of evaluating the impact of innovations on the cost of engineering companies. The dynamics innovation number of active enterprises in Ukraine. Formed under the innovation process engineering companies.

Keywords: innovation, engineering, costs, revenue.

УДК 338.23:336.74

**Здобувач О.Ф. Дубовой; здобувач О.В. Кіндрат;
здобувач Б.І. Кабаці, канд. екон. наук – Львівська КА**

**МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ЧИННИКИ, ЩО НА НИХ
ВПЛИВАЮТЬ**

Систематизовано та проаналізовано основні чинники спаду сукупного виробництва у вітчизняній економіці. Розроблено методику визначення тенденцій економічного розвитку країни, яка дає змогу всебічно оцінити вплив податків, відрахувань, внесків, дотацій, субсидій, кредитів тощо на динаміку економічних процесів.

Ключові слова: економічне зростання, економічні реформи, криза, чинники спаду сукупного виробництва, показники економічного розвитку країни, методика визначення тенденцій економічного розвитку.

Постановка проблеми. Головною метою економічної реформи є забезпечення сталого економічного зростання. Забезпечити досягнення поставленої мети покликана держава шляхом застосування сукупності сукупності форм, що мають стимулювальний характер. Спрямованість економічної політики держави на забезпечення довготермінового економічного зростання потребує детального аналізу тенденцій економічного розвитку країни та чинників, що їх визначають.

Питання економічного зростання надзвичайно складне та багатогранне. Цю проблему вивчають Г. Башнянин [1], А. Гальчинський [2], В. Геєць [3], Б. Данилишин [4], М. Долішній [5], М. Крупка [6], І. Лютий [7], І. Михасюк [8], Л. Шостак [10], В. Ющенко [11] та ін. Проте, незважаючи на тривкий інтерес до цієї проблеми, безліч її аспектів залишається недостатньо висвітленими та потребує подальшого опрацювання. У сучасній економічній літературі відсутня чітка систематизація чинників, які призвели до спаду сукупного виробництва у вітчизняній економіці, немає дієвої методики комплексного аналізу тенденцій економічного розвитку країни.

Методика досліджень. Метою роботи є аналіз чинників спаду сукупного виробництва у вітчизняній економіці та розроблення методики визначення тенденцій економічного розвитку країни.

Результати дослідження. Ринкову трансформацію вітчизняної економіки було розпочато на фоні глибоких структурних диспропорцій, які спричинили виникнення кризових явищ, що погіршували економічну ситуацію аж до середини 1999-го року. Подібний період спаду виробництва переживало більшість європейських країн, які здійснювали економічні реформи. Проте їм вдалося відносно швидко подолати проблеми перехідного періоду. В Україні цей процес набув затяжного характеру.